

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HÓA – NGHỆ THUẬT

SỰ BIẾN ĐỔI VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG XÃ BẢO NINH,
THÀNH PHỐ ĐỒNG HỚI, TỈNH QUẢNG BÌNH TRONG
QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA HIỆN NAY

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
CHUYÊN NGÀNH QUẢN LÝ VĂN HÓA – NGHỆ THUẬT

Giảng viên hướng dẫn: PGS.TS Nguyễn Thị Lan Thanh

Sinh viên thực hiện : Lê Thị Nhung

Lớp : QLVH 9B

Hà Nội – 2012

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
MỞ ĐẦU.....	5
1. Lý do chọn đề tài	5
2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	7
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	7
4. Phương pháp nghiên cứu	8
5. Đóng góp của đề tài:	8
6. Bố cục đề tài.....	8
CHƯƠNG 1: NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG VÀ SỰ BIẾN ĐỔI CỦA VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG Ở XÃ BẢO NINH, THÀNH PHỐ ĐỒNG HỚI, TỈNH QUẢNG BÌNH TRONG QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA HIỆN NAY	
1.1 Những vấn đề chung về Văn hóa truyền thống trong quá trình đô thị hóa hiện nay	
<i>1.1.1 Khái niệm văn hóa truyền thống</i>	
<i>1.1.2 Giá trị của văn hóa truyền thống</i>	
<i>1.1.3 Đô thị hóa và quá trình đô thị hóa</i>	
<i>1.1.3.1 Khái niệm đô thị hóa</i>	
<i>1.1.3.2 Vai trò của đô thị hóa</i>	
<i>1.1.3.3 Đặc trưng của đô thị hóa</i>	
<i>1.1.2.4 Quá trình đô thị hóa hiện nay</i>	
1.2 Lịch sử hình thành và phát triển của xã Bảo Ninh	
<i>1.2.1 Vị trí địa lí, điều kiện tự nhiên xã Bảo Ninh</i>	
<i>1.2.2 Lịch sử hình thành làng xóm</i>	
<i>1.2.3 Đặc điểm kinh tế của xã Bảo Ninh</i>	
<i>1.2.4 Đời sống văn hóa của Xã Bảo Ninh</i>	
1.3 Các yếu tố cấu thành văn hóa truyền thống cơ bản của xã Bảo Ninh	
<i>1.3.1 Văn hóa vật thể</i>	
<i>1.3.1.1 Kiến trúc các thiết chế văn hóa tín ngưỡng tôn giáo</i>	
<i>1.3.1.2 Kiến trúc không gian sinh sống</i>	
<i>1.3.2 Văn hóa phi vật thể</i>	
<i>1.3.2.1 Phong tục tập quán</i>	

1.3.2.2 Lễ hội truyền thống

CHƯƠNG 2: TÁC ĐỘNG CỦA QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA ĐẾN VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG XÃ BẢO NINH HIỆN NAY

2.1 Sự biến đổi của văn hóa truyền thống trong quá trình đô thị hóa

2.2 Sự thay đổi về địa lý hành chính, dân cư

2.3 Biến đổi về kinh tế - xã hội và hệ thống quản lý làng xã

2.3.1 Biến đổi về kinh tế

2.3.2 Thay đổi cảnh quan, lối sống

2.3.3 Biến đổi về hệ thống quản lý làng xã

2.4 Biến đổi về văn hóa truyền thống

2.4.1 Biến đổi trong văn hóa vật thể

2.4.1.1 Kiến trúc các thiết chế tín ngưỡng tôn giáo

2.4.1.2 Kiến trúc không gian sinh sống

2.4.2 Biến đổi trong văn hóa phi vật thể

2.4.2.1 Phong tục tập quán

2.4.2.2 Lễ hội truyền thống

2.5 Đánh giá về sự biến đổi của văn hóa truyền thống ở xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình trong quá trình đô thị hóa hiện nay

CHƯƠNG 3: GIỮ GÌN VÀ PHÁT HUY VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG XÃ BẢO NINH, THÀNH PHỐ ĐỒNG HỚI, TỈNH QUẢNG BÌNH TRONG QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA HIỆN NAY

3.1 Bảo vệ và phát huy giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể

3.2 Kế thừa và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống với việc xây dựng con người mới

3.3 Xây dựng đời sống văn hóa cơ sở

3.4 Một số giải pháp cụ thể

3.4.1 Xây dựng quy hoạch tổng thể không gian làng xã

3.4.2 Xây dựng và hoàn thiện các thiết chế văn hóa

3.4.3 Phát triển hoạt động du lịch

3.4.4 Tăng cường tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức các giá trị văn hóa truyền thống cho nhân dân

3.4.5 Nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ văn hóa cơ sở

3.5 Một số kiến nghị

3.5.1 Kiến nghị đối với Chi bộ Đảng ủy địa phương

3.5.2 Hội người cao tuổi

3.5.3 Hội cựu chiến binh

3.5.4 Đoàn thanh niên

KẾT LUẬN

TÀI LIỆU THAM KHẢO..... 9

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Quảng Bình là vùng đất một thời là ranh giới giữa Đàng Trong và Đàng Ngoài, là điểm giao thoa, hội tụ của nhiều luồng văn hóa, là chiến trường ác liệt trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước. Quảng Bình ngày nay hội tụ đầy đủ những giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể của khu vực Bắc Trung Bộ. Bên cạnh đó mảnh đất này cũng còn lưu giữ những nét văn hóa đặc trưng riêng thể hiện qua các lễ hội như Hội bơi chải truyền thống 2-9 dương lịch (Lệ Thủy), Cầu mùa (Bảo Ninh), Cầu ngư (Cảnh Dương), Lễ hội rằm tháng 3 (Minh Hóa) và các truyền thuyết, truyện cổ tích, những làn điệu dân ca như Hò Khoan (Lệ Thủy), hát Kiều (Quảng Kim), hát “sim” của người Bru Vân Kiều và những nhạc cụ như khèn bè, đàn ông, sáo (pi)... góp phần tạo nên bức tranh văn hóa Quảng Bình với những nét riêng. Đó chính là các giá trị văn hóa truyền thống của làng xã.

Xã Bảo Ninh - một xã ven biển thuộc thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình, mảnh đất từng oằn mình vì bom đạn của giặc Mỹ, nơi đã sản sinh ra hai bà mẹ Việt Nam anh hùng là Nguyễn Thị Khứu và Nguyễn Thị Suốt cùng với những địa danh nổi tiếng đã đi vào lịch sử như Lũy Trường Sa, Đồn Sa Chùy, Bến dò Mẹ Suốt... Với truyền thống lịch sử văn hóa từ đời này sang đời khác đã để lại cho Bảo Ninh những giá trị văn hóa truyền thống như lễ hội, phong tục tập quán, kiến trúc... Đó là những giá trị quý báu góp vào bảng vàng giá trị văn hóa truyền thống của Quảng Bình nói riêng và văn hóa truyền thống Việt Nam nói chung.

Hiện nay, trong bối cảnh đất nước ta đang trong xu hướng hội nhập, công nghiệp hóa, hiện đại hóa, đời sống kinh tế - văn hoá - xã hội nước ta đều có những thay đổi theo hướng hiện đại. Sự giao lưu quốc tế về văn hoá ngày

càng mở rộng. Các sản phẩm văn hoá nước ngoài du nhập vào nước ta ngày càng nhiều, mang theo những trào lưu văn hoá khác nhau, có ảnh hưởng khá mạnh cả tích cực và tiêu cực đến tư tưởng, lối sống của các tầng lớp nhân dân, tác động không nhỏ đến việc gìn giữ, bảo lưu bản sắc văn hoá dân tộc. Trong đó có văn hoá truyền thống làng, xã. Nông thôn đang từng bước được CNH-HĐH; khoảng cách giữa nông thôn và thành thị dần thu hẹp. Tuy nhiên, cùng với sự phát triển của đời sống vật chất, kho tàng di sản văn hoá ở mỗi làng quê đang đứng trước nguy cơ mai một do quá trình đô thị hoá và tác động của cơ chế thị trường. Không gian cảnh quan của làng quê xưa đã có nhiều biến đổi. Hình ảnh quen thuộc đã trở thành biểu tượng của làng quê một thời với cây đa, bến nước, mái đình, cổng làng, giếng làng cổ kính rêu phong, nằm dưới tán cây cổ thụ xanh mượt ngày càng trở nên thưa vắng. Những dãy dâm bụt, hàng rào chè tàu ngăn cách giữa các nhà và ngõ xóm nhường chỗ cho cổng xây, tường gạch. Nhiều công trình tôn giáo, tín ngưỡng bị tu sửa, tôn tạo không đúng với kiến trúc truyền thống, làm giảm đi giá trị văn hoá, lịch sử của di tích. Những ngôi nhà bê tông, cốt thép xuất hiện ngày càng nhiều, thay cho những ngôi nhà cổ kính với “chuối sau, cau trước”, ao cá, vườn cây. Không ít di sản văn hoá phi vật thể của làng như nghệ thuật diễn xướng, nghề truyền thống, phong tục tập quán, trò chơi dân gian trong lễ hội... bị mai một hoặc mất đi vĩnh viễn. Có nơi, có lúc, tệ nạn xã hội đã len lỏi vào cuộc sống sau lũy tre làng, phá vỡ tình cảm bền chặt và mối quan hệ khăng khít giữa các gia đình, thôn xóm... Trước thực tế đó, việc giữ gìn, phát huy bản sắc văn hoá dân tộc nói chung, bản sắc văn hóa làng nói riêng đang là một thách thức lớn và có ý nghĩa vô cùng quan trọng.

Là sinh viên khoa Quản lý văn hóa, trường Đại học văn hóa Hà Nội, hơn nữa là người con của mảnh đất Quảng Bình với mong muốn tìm hiểu văn hóa truyền thống của quê hương và những biến đổi của nó trong quá trình đô

thị hóa, qua đó đóng góp một số ý kiến của mình vào việc giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống cho quê hương trong quá trình đô thị hóa hiện nay nên tôi đã chọn đề tài **“Sự biến đổi văn hóa truyền thống xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình trong quá trình đô thị hóa hiện nay”**.

Do thời gian có hạn nên người viết không thể tìm hiểu tất cả những yếu tố văn hóa truyền thống ở xã Bảo Ninh cùng những biến đổi của nó trong quá trình đô thị hóa hiện nay mà chỉ nghiên cứu một số yếu tố văn hóa truyền thống tiêu biểu và những biến đổi đặc trưng nhất của văn hóa truyền thống xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình hiện nay.

2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

2.1 Đối tượng: Đề tài tập trung vào nghiên cứu thành tố văn hóa truyền thống xã Bảo Ninh và những nét đổi thay về văn hóa truyền thống xã Bảo Ninh do tác động của quá trình đô thị hóa hiện nay.

2.2 Phạm vi: Xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1 Mục đích: Tìm hiểu sự thay đổi của văn hóa truyền thống xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình dưới tác động của quá trình đô thị hóa.

3.2 Nhiệm vụ nghiên cứu:

- Nghiên cứu những vấn đề chung về văn hóa truyền thống và về sự biến đổi của văn hóa truyền thống ở xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình.

- Nghiên cứu sự tác động và làm biến đổi của quá trình đô thị hóa đến văn hóa truyền thống xã Bảo Ninh.

- Đề xuất các giải pháp để giữ gìn và phát huy văn hóa truyền thống xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình trong quá trình đô thị hóa hiện nay.

4. Phương pháp nghiên cứu

Ngoài cơ sở lí luận chung làm nền tảng chỉ đạo, người viết đã vận dụng các phương pháp nghiên cứu cụ thể như:

- Phương pháp thu thập, phân tích và tổng hợp tài liệu
- Phương pháp khảo sát thực tế

5. Đóng góp của đề tài:

Đóng góp thêm tư liệu nghiên cứu về văn hóa truyền thống ở xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình cũng như sự biến đổi của nó trong quá trình đô thị hóa. Từ đó, có cái nhìn về văn hóa làng xã trong quá trình phát triển kinh tế và đô thị hóa hiện nay.

Đóng góp một số ý kiến nhằm bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống ở xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình trong công cuộc đô thị hóa.

6. Bố cục đề tài

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo và phần phụ lục, đề tài có cấu trúc gồm 3 chương:

Chương 1: Những vấn đề chung về Văn hóa truyền thống và sự biến đổi của văn hóa truyền thống ở xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình trong quá trình đô thị hóa hiện nay

Chương 2: Tác động của quá trình đô thị hóa đến văn hóa truyền thống xã Bảo Ninh trong quá trình đô thị hóa hiện nay

Chương 3: Giữ gìn và phát huy văn hóa truyền thống xã Bảo Ninh, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình trong quá trình đô thị hóa hiện nay

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. A.A.Radugin (2002), (chủ biên), Vũ Đình Phong (người dịch), *Từ điển Bách khoa văn hóa học*, Viện nghiên cứu văn hóa nghệ thuật Hà Nội.
- [2]. Toan Ánh (1991), *Phong tục Việt Nam*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội.
- [3]. Nguyễn Chí Bền (1999), *Văn hóa dân gian Việt Nam những suy nghĩ*, Nhà xuất bản văn hóa dân tộc, Hà Nội.
- [4]. Phan Kế Bính (2001), *Việt Nam phong tục*, NXB Văn học, Hà Nội.
- [5]. Bộ Văn hóa - Thông tin, Vụ Đào tạo (1995), *Đường lối văn hóa văn nghệ của Đảng cộng sản Việt Nam*, NXB Văn hóa - Thông tin Hà Nội.
- [6]. Các văn bản pháp luật về quản lý đô thị (1995), Nhà Xuất bản Xây dựng, Hà Nội, tr. 453.
- [7]. Nguyễn Trọng Chuẩn, Nguyễn Văn Huyền (2002), (chủ biên), *Giá trị truyền thống trước những thách thức của toàn cầu hóa*, NXB CTQG, Hà Nội, tr.19, tr.113.
- [8]. Nguyễn Văn Dân (2009), *Con người và văn hóa Việt Nam trong thời kì đổi mới và hội nhập*. NXB Khoa học - xã hội, Hà Nội.
- [9]. Đảng cộng sản Việt Nam, Ban chấp hành Đảng bộ xã Bảo Ninh (2004) *Lịch sử Đảng bộ xã Bảo Ninh*, Tập 1.
- [10]. Đảng cộng sản Việt Nam, Ban chấp hành Đảng bộ xã Bảo Ninh, (2007), *Lịch sử Đảng bộ xã Bảo Ninh*, Tập 2.
- [11]. Lê Quý Đôn (1964), *Phủ biên tạp lục*, Nhà xuất bản khoa học Hà Nội, tr.105, tr.241.

[12]. Thành Lê (2001), *Văn hóa và lối sống*, NXB Thanh niên, Hà Nội, tr.5.

[13]. Song Mai - Quỳnh Trang (2001), *Phong tục thờ cúng của người Việt*, NXB Văn hóa Thông tin, Hà Nội.

[14]. Hồ Chí Minh: toàn tập (2000), Tập 3, Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia Hà Nội, tr.431.

[15]. Tạ Đình Nam (2001), *Làng xã văn hóa Quảng Bình*, Đề tài khoa học cấp Tỉnh.

[16]. Hoàng Phê (2010), *Từ điển Tiếng Việt*, Viện Ngôn ngữ học, Nhà xuất bản Từ điển Bách khoa, tr.1053, tr.1100.

[17]. Nhất Thanh - Vũ Văn Khiếu (2009), *Phong tục làng xóm Việt Nam*, NXB Phương Đông.

[18]. Trần Ngọc Thêm (1998), *Tìm hiểu bản sắc văn hóa Việt Nam*, NXB Giáo dục, Hà Nội, tr.5 - 9, tr.26.

[19]. Trần Ngọc Thêm (2001), *Tìm về bản sắc văn hoá Việt Nam*, in lần thứ ba, có sửa chữa và bổ sung, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh.

[20]. Nguyễn Tú (1986), *Địa chí Bảo Ninh*, Sở VH TT Bình Trị Thiên, , tr.38, tr.72, tr.113.

[21]. Nguyễn Tú (2006), *Những nét đẹp về văn hóa cổ truyền Quảng Bình*, NXB Thuận Hoá.

[22]. Thường vụ Thị ủy Đồng Hới (1997), *Lịch sử Đảng bộ Đồng Hới*.

[23]. Trần Quốc Vượng (1997), *Cơ sở văn hoá Việt Nam*, Nxb. Đại học quốc gia Hà Nội.

[24]. Website: www.google.com